

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ORGANİZASYON YÖNETİMİ

Arş. Gör. Bilal ÇANKIR
Kırklareli Üniversitesi, Türkiye

Arş. Gör. Hakkı FINDIK
Kırklareli University, Turkey

Ömer Erdem KOÇAK
Marmara University, Turkey

Özet

Bu çalışmada Birleşmiş Milletler (BM) kapsamı dışında yapılan sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalar ile birlikte BM kapsamındaki çalışmalar (Stockholm Konferansı, Brundtland Raporu, Rio Konferansı, Rio+5 ve Johannesburg Konferansı) üzerinde durulmuştur. Sürdürülebilir gelişme ve çevresel koşullardaki değişim kavramları rekabetin değişen koşulları, işletme dışı baskılar, tüketici tercihleri çerçevesinde tartışılmıştır. Sonrasında da çevresel yönetim standartları ve ‘Ayak İzi’ kavramı ortaya konulmuş, bu kavramla ilgili ileriye dönük olası sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Yönetim ve Ayak İzi

Sustainability and Sustainable Organization Management

Abstract

In this study, sustainability studies done apart from United Nations (UN) and UN’s studies (Stockholm Conference, Brundtland Report, Rio Conference, Rio+5 and Johannesburg Conference) are examined. Sustainable development and changes in environmental conditions concepts are discussed in framework of those: competitions’ changing conditions, business’ external pressures, consumer preferences. Afterwards, environmental management standards and “FootPrint” concepts manifested. Likely results for this concept are evaluated.

Keywords: Sustainability, Sustainable Management and FootPrint

1. Sürdürülebilirlik Kavramıyla İlgili Birleşmiş Milletler Konferanslarından Bağımsız Yapılan Çalışmalar

İlk çalışmayı Arthur Cecil Pigou Zenginlik ve Refah (WealthandWelfare) (1912 ve 1920) adlı çalışmasıyla yapmıştır. Bu çalışmada Pigou’ya göre, insanlığın refahı üç tür sermayeye dayanmaktadır. Bunlar, doğa, insan tarafından üretilen maddeler, insan kaynakları ve bilgi birikimidir (Pigou, 1912; Pigou, 1920). Daha sonrasında 1962 yılında Rachel Carson’un Sessiz Bahar (Silent Spring) adlı çalışmasının yayınlanması da tarımda kimyasal madde kullanımının insan ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri hakkındaki kaygıları uyarıcı etkilerde bulunmuştur (Carson, 1962). 1972’de Roma Kulübü tarafından yayınlanan Büyümenin Sınırları (Limits of Growth) adlı tartışmalı kitapta, dünyadaki doğal kaynakların sınırlı ve bazılarının yenilenemez olduğu gerçeğinin altını çizerek büyük bir etki oluşturmuştur (Ponting, 2000). Raporda, nüfus miktarı, endüstriyel üretim, besin maddeleri, hammadde ve çevre kirliliği olmak üzere beş ayrı değişken belirlenmiş ve bunlar arasındaki ilişkiler

üzerinde durulmuştur (Baker, 1997). Anılan raporda ortaya konulan temel varsayım, dünyadaki kontrolsüz gelişmenin aynı hızla devam etmesi durumunda, 21. y.y.'in ortasına gelindiğinde, geliştirilen standart modele göre küresel sistemin çökeceği ifadesi ile belirtilmiştir (Kaplan, 1999). E. F. Schumacher, 1973 yılında yazdığı “Küçük Güzeldir” adlı eserinde, dünyada egemen olan ekonomik ve toplumsal düşünce yapısının yeryüzüne ve insanlığa verdiği zararlar üzerinde durmuştur. Schumacher’e göre (Bozdoğan, 2005), doğal kaynakların, mevcut ekonomik yapıda kullanılan sermayenin aslında büyük bir kısmını oluşturmasına rağmen, maliyet hesaplamalarına gereği gibi dahil edilmemesi, üretim sorununun çözülmüş olduğu inancı, ihtiyaçların sonsuzluğu varsayımı, sınırsız ekonomik büyüme düşüncesi ve bireysel ve toplumsal açgözlülük insanlığı büyük bir felakete sürüklemektedir (Schumacher, 1995).

2. Birleşmiş Milletler Ekseninde Sürdürülebilir Gelişme

Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi (Stockholm) Konferansı 1972

Çevre ve gelişme arasındaki ilişkiye değinilmesi ve bu iki konunun birbirleriyle gelişmediği, hatta birbirlerini destekler nitelikte olduğu fikrinin ilk kez kapsamlı olarak uluslararası platforma yansıtılması, Birleşmiş Milletler tarafından İsveç’in başkenti Stockholm’de 5-16 Temmuz 1972 tarihinde düzenlenen “Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi (Stockholm) Konferansı” ile olmuştur.

Stockholm Konferansı olarak da anılan bu konferansta ele alınan başlıca tartışma noktaları aşağıdaki başlıklar altında olmuştur:

1. “Yerleşim alanlarında çevre planlaması ve çevre yönetimi,
2. Doğal zenginliklerin kullanımında çevre ağırlıklı koruma bakış açısı,
3. Uluslararası düzeyde çevreye zarar veren maddelerin tanımlanması ve denetimi,
4. Çevre sorunları ile ilgili olarak eğitim, bilgi ve kültür politikaları,
5. Gelişme ve çevre,
6. Çevre eylemlerinde uluslararası örgütlerin yer alması (Kaplan, 2000).

Stockholm Konferansı’nın küresel çevre politikaları açısından en önemli sonucunu, konferansla birlikte çevre sorunlarının küreselliğine ve bu sorunların gelişmiş ya da az gelişmiş ülke ayrımı yapmaksızın beraber aranacak çözümlerle aşılabileceği noktasına dikkat çekilmiş olması oluşturmaktadır. Konferansın sonuç bildirgesinde, her insanın sağlıklı bir çevrede yaşama ve çevre korumaya ilişkin kararlara katılma hakkı olduğu belirtilmiştir (Uzel, 2006).

Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu (1987)

1983 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun 1987 yılında yayımladığı Komisyon Başkanı olması sebebi ile eski Norveç Başbakanı Gro Harlem Brundtland’ın adıyla da anılan “Ortak Geleceğimiz” (Our Common Future) adlı raporla olmuştur. Bu raporda sürdürülebilir gelişme kavramı tanımlanmıştır. Raporun temel sorunsalı “çevre ile gelişme arasında var olan uyumsuzlukların, ekonomik gelişme uğruna feda edilmesi” olarak belirlenmiştir (TÇV, 1991).

Ortak Geleceğimiz Raporu’ndaki sürdürülebilir gelişmeye ait tanımda iki unsura işaret edilmektedir; niteliksel ekonomik büyüme ve zaman ile mekan boyutuna sahip adil

paylaşımıdır (Kaplan, 2000). Ekonomik büyümenin oranı yenilenebilir kaynaklar için yenilenebilir oranı, yenilenemeyen kaynaklar için, kaynakların öngörülen bir süre için dayanmasını sağlayacak kullanım oranıdır (Keleş ve Hamamcı, 2002).

Raporda, ayrıca, sürdürülebilir gelişmenin en geniş anlamıyla alındığında, gerek insanlar arasında gerekse insanlarla doğa arasındaki uyumu yükseltmeyi amaçladığı ve bu amacı gerçekleştirmek için, aşağıdaki şartların sağlanması gerektiği de belirtilmiştir:

1. Karar alınmasında vatandaşların etkin katılımını sağlayacak bir siyasal sistem;
2. Kendi çabasıyla ve sürdürülebilir biçimde üretim fazlası ve teknik bilgi sağlayabilecek bir ekonomik sistem;
3. Uyumsuz gelişmeden doğan gerilimlere çözüm bulabilen bir sosyal sistem;
4. Kalkınma için gerekli ekolojik tabanı korumaya saygı gösteren bir üretim sistemi;
5. Durmadan yeni çözümler arayabilecek bir teknolojik sistem;
6. Ticaret ve finansmanda sürdürülebilir düzenleri destekleyen bir uluslararası sistem;
7. Esnekliğe, kendini düzeltme yeteneğine sahip bir yönetim sistemi (TÇV, 1991).

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio de Janeiro, 1992)

1972 yılında yapılan Stockholm Konferansı sonucu ortaya çıkan “Birleşmiş Milletler İnsan Çevre Bildirgesi” ile 1987 yılında yayımlanan “Ortak Geleceğimiz Raporu”, 3-14 Haziran 1992 tarihinde Brezilya'nın başkenti Rio De Janeiro'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'na (UNCED) zemin oluşturmuşlardır.

Rio Konferansı ya da 178 ülkenin katılımı ile gerçekleştirilmesi sebebiyle “Yeryüzü Zirvesi” (Earth Summit) olarak da adlandırılan bu konferansın temel amacı, geçen 20 yıllık süre içindeki gelişmeleri değerlendirmek ve geleceğe yönelik politikaları belirlemek olmuştur (Keleş ve Hamamcı, 2002).

27 ilkeden oluşan Rio Bildirgesi'nin 3. ilkesinde “Çevresel ve gelişmeye ilişkin gereksinimlerin eşit karşılanması” (Report of The United Nations Conference on Environment and Development-3. Prensip, 1992) gerektiği vurgulanmış; 4. ilkesinde ise, “Sürdürülebilir gelişmeyi başarmak için, çevre koruma anlayışı, gelişme çabalarının ayrılmaz bir parçası olacaktır. Bunlar birbirinden ayrı düşünülemez.” (Report of The United Nations Conference on Environment and Development-4. Prensip, 1992) ifadesi ile çevre ve gelişme arasındaki uzlaşma çabaları ele alınmıştır. Bununla birlikte, Bildirge'de, ayrıca, gelişme stratejilerinin uzun süreli olabilmesi için bunların çevre ile bütünleştirilmesi gerektiği; bunun için devletlerin uluslararası işbirliğine yönelmelerinin gerekliliği belirtilmiştir (Uzel, 2006).

Rio sonuç belgelerinin en kapsamlısı olan Gündem 21'in çıkış noktası, bir yandan günümüzün ağırlıklı sorunlarının üstesinden gelmeye çalışırken, öte yandan da dünyamızı gelecek yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamak, bir başka ifadeyle, “21. yüzyılın gündemini oluşturmaktır. “İnsanlık tarihsel bir dönüm noktasındadır” cümlesi ile başlayan Gündem 21, amacın vazgeçilmez bir yöntemi olarak, “küresel ortaklık” kavramını gündeme getirmektedir (Agenda-21, 1992). Bu kavramla birlikte, tüm dünyada geleneksel yönetim anlayışı, yerini, “yönetişim” olarak ifade edilen, katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı yeni bir yaklaşıma bırakmaya başlamıştır. Bu yeni ilke kapsamında, yerel yönetimler, Sivil toplum örgütleri, diğer yerel aktörler, merkezi yönetimlerle uluslararası topluluğun ortakları olarak nitelendirilmektedir. Rio Konferansı'nı takip eden tüm zirveler, söz konusu küresel ortaklık kavram ve ilkelerini pekiştirici bir işlev görmüştür (Uzel, 2006).

Rio +5 Forumu 1997

Rio Konferansı'ndan 5 yıl sonra yine Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde 1997 yılının Haziran ayında Rio+5 Forumu düzenlenmiştir. Gündem-21'in kararlarına uygun olarak Rio Konferansı'ndan sonraki 5 yıllık süreçte meydana gelen gelişmeleri değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen toplantının hedefleri aşağıdaki şekildedir:

1. Rio'dan beri sürdürülebilir gelişmenin gerçekleşmesinde küresel gelişim sürecini değerlendirmek,
2. Dünya'da insanlar tarafından gerçekleştirilen başarılı sürdürülebilir gelişme çalışmalarını göstermek,
3. Rio'da ortaya konulan hedeflerin her zaman doğru ve önerilen eylemler olmadığıнын nedenlerini belirlemek,
4. Maddi ve teknolojik transfer, üretim ve tüketim örnekleri, enerji, ulaşım, su kıtlığı gibi çok önemli konulara önem vermek ve gelecek için öncelikleri belirlemek,
5. Hükümetlere, uluslararası organizasyonlara ve temel çalışma gruplarına sürdürülebilir gelişme ile ilgili sözlerini yenilemek için çağrıda bulunmak (Güler, 2003).

Dünya Sürdürülebilir Gelişme (Johannesburg) Zirvesi

Johannesburg'da Gündem 21 eylem planının uygulanmasını devam ettirmek amacıyla "Uygulama Planı" ve "Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Planı" benimsendi. "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi", "Johannesburg Zirvesi" ya da "Rio+10" olarak da anılmaktadır.

Zirve sonucunda ortaya çıkan iki temel belge ise; "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Johannesburg Bildirgesi" ve "Johannesburg Uygulama Planı" dır.

Sürdürülebilir Kalkınma İçin Johannesburg Bildirgesi 37 maddeden oluşmaktadır. Temelde ülkelerin yerel, bölgesel ve küresel düzeyde sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak amacıyla ortak sorumluluklarının ve çevrenin korunması için yükümlülükleri bildirgenin 11. Maddesinde vurgulanmıştır. Bu maddede yoksullukla mücadele, tüketim ve üretim kalıplarının değiştirilmesi, ekonomik ve sosyal gelişmenin doğal kaynak temelinde yönetimi, sürdürülebilir gelişme için öncelikli hedefler olarak belirtilmiştir (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı ve UNDP, 2002).

Johannesburg Uygulama Planı ise; giriş, yoksullukla mücadele, sürdürülemez nitelikteki tüketim ve üretim kalıplarının değiştirilmesi, ekonomik ve sosyal gelişmenin doğal kaynak temelinin korunması ve yönetilmesi, sürdürülebilir gelişme ve küreselleşen dünya, sağlık ve sürdürülebilir gelişme, gelişmekte olan küçük ada devletlerinde sürdürülebilir gelişme, Afrika için sürdürülebilir gelişme, diğer bölgesel girişimler, uygulama araçları ve sürdürülebilir gelişme için kurumsal çerçeve başlıkları olmak üzere 11 bölümden oluşmaktadır.

Bu ana başlıklar altında Uygulama Planı'nın temel hedefleri arasında aşağıdaki konulara yer verilmiştir: (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı ve UNDP, 2002)

- Sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında tüm ülkelerin yararına yönelik açık, hakkaniyetli ve ayrımcı olmayan çok taraflı ticari ve finansal sistemlerin sağlanması,
- Gelişme yolundaki ülkelerin borç sorunlarına geniş kapsamlı olarak hitap edebilmek bakımından yenilik getiren mekanizmaların desteklenmesi,

- İyi yönetim konusunda ortaklık anlayışının belli başlı grupları kapsayacak şekilde ve her düzeyde geliştirilmesi.

Son Johannesburg Zirvesi Rio kadar etki yapmamıştır. Bunun sebebi Rio kadar katılım ve katılımcı profilinin yüksek olmaması, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu konferanslardaki ağırlığının azalması ve Rio kararlarının yeterince uygulanmaması olmuştur.

3. Sürdürülebilir Gelişme ve Koşullardaki Değişim

Sürdürülebilir Gelişme kavramı, genellikle "...bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak..." olarak ifade edilmektedir (Mutlu, 2005). Sürdürülebilir Gelişme konusunda Brundtland'ın yukarıdaki tanımı yaygın olarak kullanılmakta ve bilinmekteyse de sürdürülebilirlik konusunda halen geçerli olan temel ölçütler/özellikler de Brundtland tarafından belirlenmiştir. Bunlar; 1) Koruma ve geliştirmenin bütünleştirilmesi, 2) Temelinsan ihtiyaçlarının tatmini, 3) Diğer maddi olmayan insan ihtiyaçları için fırsatlar, 4) Sosyal adalet ve eşitlikçi gelecek süreci, 5) Kültürel çeşitlilik için destek ve saygı, 6) Kendine güvenin beslenmesi ve sosyal kendini belirleme için hazırlık, 7) Ekolojik bütünlüğün bakımıdır. Bu konuda bkz. (Reid, 1995).

Rekabetin Değişen Koşulları

Bazı şirketler çevre konusuna "yeterli" olandan daha fazla fon ayırmanın mantığını hala anlayamamakla beraber, kendilerine rakip işletmelerin çevreyi bir rekabet unsuru olarak ele aldıkları fark etmektedirler (Greeno ve Robinson, 1992). Bu konuda zamanlama çok önemlidir, çünkü işletmeler lider rolünü üstlenme ya da tedbirli davranarak geride kalma arasında bir seçim yapmaktadırlar (Nemli, 2000). Rekabette lider rolünü üstlenen işletmeler tüm faaliyetlerinde çevre faktörlerini fazlasıyla göz önüne bulundurmaktadırlar (Özesen, 2009).

İşletme Dışı Baskılar

İş ve iş dünyasında hızla artan çevre kirliliği nedeniyle çevrecilik anlayışı önem kazanmıştır. İşletmeler, çevre ile ilgili sorunlar konusunda her yandan gelen baskılar altında kalmaktadırlar. Bir yandan tüketiciler, diğer yandan araçlar ve finans kurumlarının yasal ve siyasal baskıları rekabetin eksenini sağlık, eğitim, insan ve hayvan hakları ve çevre korumacılığı gibi "tarife dışı engellere" kaydırmaktadır. İşletme yöneticileri ise, bu değişimi işletme politikalarına uygulamaktadırlar (Ener, 1997). Hükümetlerin çevre korumaya ilişkin yaptırımları ve tüketici baskıları, işletmeleri bu yeni alanda çevreci taleplere daha fazla uyumlu olmaya zorlamaktadır (Özesen, 2009).

Tüketici Tercihleri

1980'lerin sonlarına doğru çevreye ve çevre korumasına karşı daha hassas olunmasını gerekli kılmış ve kendini çevreci olarak tanımlayan bireylerin sayısında hızlı bir artış olduğu görülmüştür (Kalafatis vd., 1999: 441). Bilinçlenen ve çevreye daha da duyarlı olan tüketiciler artık işletmelerin tüm faaliyetlerini yakından incelemektedirler. Tüketiciler satın alma tercihlerinde çevreye duyarlı bir şekilde tedarik, üretim ve dağıtım yapan işletmelerin ürünlerini fazla fiyat ödemeyi göze alarak talep etmektedirler (Özesen, 2009).

4. Çevresel Yönetim

Kavramın Başlıca Özellikleri ve Kapsamı

Böyle bir temele oturan küresel çevresel yönetim ortaya çıkış sürecinden hareketle siyasal-yönetimsel süreç bakımından teorik 3 temel ilke veya öncül üzerine oturmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir(Speth, 2002):

a-) Uluslararası düzeyde yönetebilirlik krizi yaşanmaktadır. Bu sebeple küresel düzeyde yeni kurumlar ve normlara dayalı süreçlere gereksinim duyulmaktadır.

b-) Çevre sorunsalı ancak küresel işbirliği ile çözülebilir. Bu bağlamda, her düzeydeki sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, iş sahipleri ve diğer aktörlerden gelen aşağıdan yukarıya (bottomup) sorumluluklar cesaretlendirilmelidir.

c-) Çevresel maliyetleri dürüstçe göz önüne alarak nüfus artışı, yoksulluk, az gelişmişlik, çevresel yıkım gibi olguların nedenlerine yönelme ihtiyacı bulunmaktadır.

Bu çerçevede; ortaya konan sentez, 10 adet temel çevresel konu üzerinde yoğunlaşmaktadır(Speth, 2002):

1. Erozyon, kullanım farklılığı, çölleşme gibi; dolayısıyla tarımsal ürün kaybı,
2. Tropikal orman kaybı,
3. Türlerin topluca yok olması,
4. Az gelişmiş ülke kentlerini tehdit eden hızlı nüfus artışı,
5. Tatlı su kaynaklarının giderek azalması,
6. Aşın balıkçılıkla birlikte deniz habitatının bozulması,
7. Organik kirleticiler ve zirai ilaçlarla insan sağlığının tehdidi,
8. Atmosferdeki sera etkisiyle oluşan iklim değişimleri,
9. Asit yağmurları,
10. Ozon tabakasının incilmesi.

Çevresel Stratejik Planlama

Çevresel stratejik yönetim, çevresel sorunları bir araya getiren çok boyutlu bir sistemdir (Ramanujam v.d., 1986; Judge ve Douglas, 1998).

Çevresel stratejik planlama sürecinin kullanımı şu faydaları sağlar:

1. Üst yöneticilerin çevresel duyarlılıklarının artmasına katkı sağlayabilecek daha kapsamlı ve kaliteli bilgiye erişilmesi (Stead ve Stead, 1995),

2. Tüm çalışanların çevresel performansa yönelik ayırdıkları zamanı ve ilgiyi arttırması (Judge ve Douglas, 1998),

3. Organizasyonların giriştikleri faaliyetleri ya da yatırımları doğru seçmeleri suretiyle, gereksiz atık ve düzenlemelerden kaynaklanan maliyetleri düşürmeleri ve bir rekabet avantajı kazanmaları (Judge ve Douglas, 1998).

Çevresel Yönetim Sistemleri

Amacı, mal ve hizmetlerin üretilmesi sürecinde atıkların azaltılmasını, çevrenin korunmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak olan çevre yönetim sistemleri önem kazanmıştır. Bu nedenle Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu tarafından ISO 14000 Standartlar Serisi geliştirilmiş ve ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Standardı 1996 yılında ilan edilmiştir. Sertifikaya verilen önem sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir ticaret bakımından gittikçe artmaktadır (Yontar, 2008).

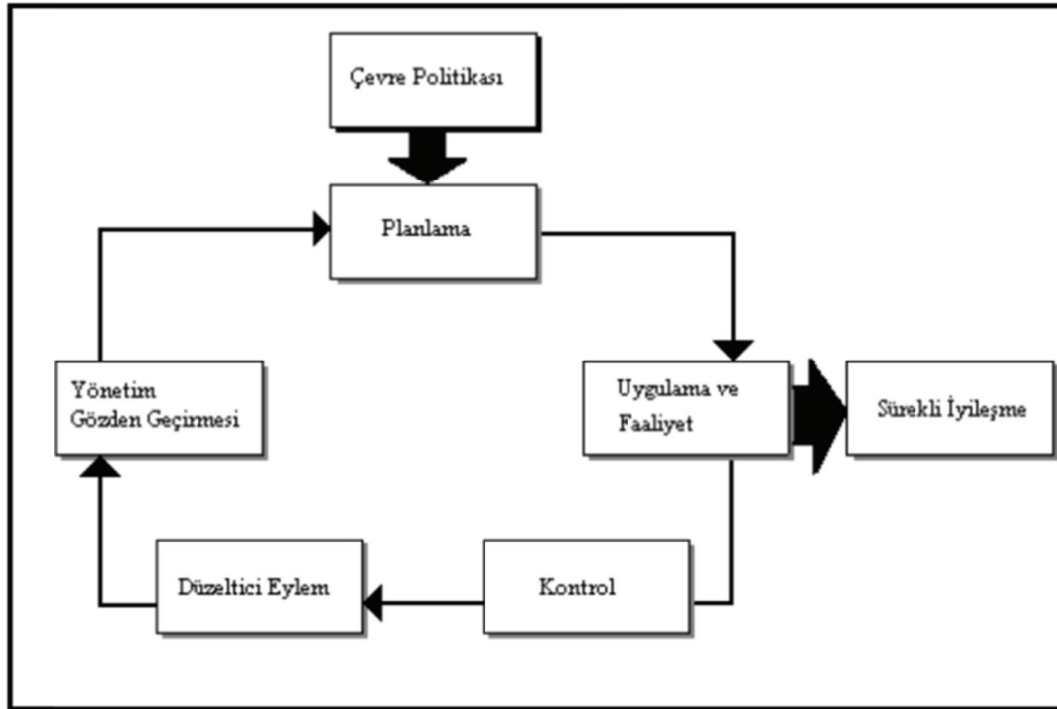
Bunun haricinde Social Accountability 8000 (SA 8000) 1997 yılında CEPAA (Council on Economic Priorities Accreditation Agency) öncülüğünde oluşturulmuştur.

ISO 14000

ISO 14001 standardı, gönüllü uygulanacak bir standart olmasına karşın gerek işletmelerin sosyal sorumluluk boyutuyla çalışanlarına, müşterilerine ve topluma karşı sorumluluğu, gerekse de doğal çevrenin korunması yoluyla temiz ve çevreyi koruyarak üretimin yarattığı yeni pazar paylaşımları ve rekabet ile bu standardı uygulamak fiilen bir zorunluluğa dönüşmektedir. Çevresel bir yönetim sistemi olan ISO 14001, çevresel amaç ve hedeflerin belirlenmesinde, bunlara ulaşmada ve onların yönetim tarafından başarılmış olduğunun gösterilmesinde yapısal bir yaklaşımı temsil eder (Yontar, 2008).

Çevre Yönetim Sistemi Standardı'nın temel yaklaşımı aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Bekiroğlu, 2011).

Şekil 1. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Modeli

Ayrıca ISO 14001 standartlarını hayata geçiren firmalar, çevresel uygulama verilerini daha verimli bir biçimde toplama ve raporlamak için örgütsel kaynaklara ve yapıya sahip olabilirler. Bununla birlikte bir firma ISO 14001'i hayata geçirmez iken, çeşitli çevresel performans göstergeleri geliştirmiş ve onları yoğun bir biçimde kullanmış olabilir. Benzer

şekilde ISO 14001 standartları, çevresel performans göstergelerinin çeşitli amaçlar için kapsamlı şekilde kullanım çeşitliliğini garanti etmez (Henri ve Journeault, 2008).

SA 8000

1997 yılında CEPAA (Council on Economic Priorities Accreditation Agency) önderliğinde, işçi sendikaları, insan hakları ve çocuk hakları örgütleri, akademisyenler ve işverenlerin de bulunduğu bir çalışma grubu tarafından, çalışanların temel haklarını garanti altına almayı amaçlayan işletmeler için SA 8000 (Social Accountability 8000) sistemi meydana getirilmiştir.

SA 8000 Standardı ile çalışma koşullarının Birleşmiş Milletler İnsan Hakları ve Çocuk Hakları Evrensel Beyanname'sine uygun olduğunu bağımsız bir kuruluş tarafından onaylanması ve sertifikalandırılmasını sağlamaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmelerini ve ulusal yasaları temel alan SA 8000 standardının sekiz performans kriteri ile söz konusu konulardaki asgari şartlar belirlenmektedir(SAI, 2008).

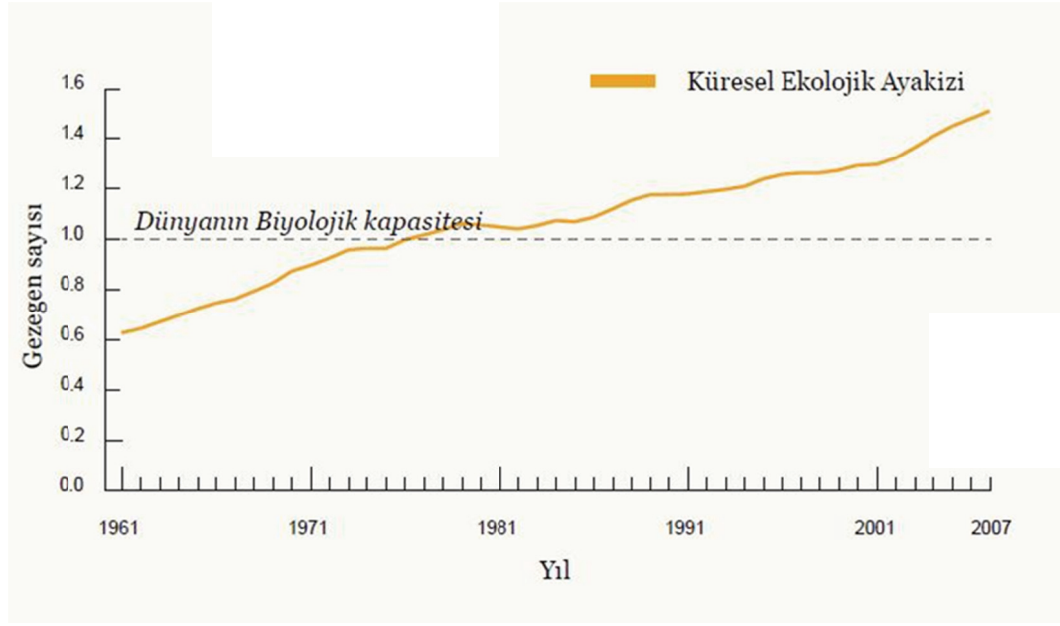
1. Çocuk işçilik
2. Zorla çalıştırma
3. Sağlık ve güvenlik
4. Örgütlenme özgürlüğü
5. Disiplin uygulamaları
6. Ayrımcılık
7. Çalışma saatleri ile ücretlendirme
8. Çalışma ücretinde hakkaniyet
9. Yönetim sistemleri

SA 8000 çerçevesinde yapılan belgelendirmeler üç yıl için geçerli olup, standarda uygunluk altı aylık periyotlarla kontrol edilmektedir.

Ekolojik Ayak İzi

Ekolojik Ayak İzi, insanların kullandığı yenilenebilir kaynakları sağlayabilmek için gereken, biyolojik olarak verimli ve suyun bulunduğu alanı hesaplar. Buna, altyapı ile CO2 emisimini sağlayacak bitki örtüsü için gereken alan da dâhildir. Ekolojik Ayak İzi; biyosfer üzerinde birbiriyle yarışan insan taleplerini, gezegenin kendini yenileme kapasitesiyle karşılaştırarak hesaplanır. Yenilenebilir kaynakları sağlamak, altyapı ve atık bertaraf için gerekli alanlar toplanarak Ekolojik Ayak İzi elde edilir. Mevcut hesaplama dâhil edilen tek atık CO2'dir (<http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=349>). Aşağıdaki tabloda tarihsel süreç görülmektedir (Yaşayan Gezegen Raporu, 2010)

Şekil 2. Küresel Ekolojik Ayak İzi

Son verilere göre, gezegenimizde kişi başına düşen biyolojik olarak üretken alan 1,9 hektar. WWF'in raporuna göre, sırasıyla Birleşik Arap Emirlikleri, ABD, Kanada, Yeni Zelanda, Finlandiya, Norveç... 8-10 hektar arasında değişen rakamlarla ayakizleri en büyük ülkeler (<http://www.denizce.com/ekolayak.asp>). Ancak, kişi başına 2 hektarın üzerinde alan kullanan 50'den fazla ülke var. Türkiye'nin ekolojik ayak iziyse kişi başına yaklaşık 2 hektar (TÜBİTAK, 2002).

Sonuç

Çevresel olumsuzlukların dünyamızı giderek tehdit ettiği ve küresel ısınmanın önlenemez olduğu günümüzde, insanlar bilinçlenmeye başlamışlardır. Bu bilinç çerçevesinde bireysel çabalar, kanun ve yükümlülükler, sivil toplum kuruluşları çalışmaları işletmeleri ve işletmelerin paydaşlarını etkilemeye başlamıştır. İşletmeler yapacakları faaliyetlerde çevrenin mümkün olduğu kadar en az olumsuz etkileneceği ve hatta olumlu etkilenebileceği prensibini göz önünde bulundurmaktadır. Bugün daha fazla maliyete katlanarak “Yeşil Ürün” alan tüketici yarın işletmenin doğaya zararlı faaliyetleri yüzünden işletmeleri boykot edebilecektir. Bir diğer tüketici ise belki daha da fazlasını yaparak kendisinin karşılaştığı ve gelecek nesillerin karşılaşacağı bu doğaya verilen zararın tazminini isteme isteyebilecektir. İşletmeler ürün ve hizmetlerinin, ürünün hammadde aşamasından imha aşamasına kadar doğaya uyumlu olmasından mesuldürler.

Yukardaki bakış açısıyla artık diyebiliriz ki işletmelerin üst düzey yöneticilerinin şirketlerinin kâr hedeflerinin yanında gözetmeleri gereken bir diğer husus da yeşil sürdürülebilirlik olmaktadır. Pazarlama stratejilerinde hangi tüketim kalıplarını ve müşterileri ne şekilde desteklediği, sosyal sorumluluk projelerinde doğanın korunmasına ne kadar destek verdiği, operasyonlarında ve süreçlerinin yeşilin korunmasına ne kadar uyumlu olduğu, çalışanlarında ve paydaşlarında Yeşil Sürdürülebilirlik farkındalığının ne derece olduğu işletmelerin yeni sorumlulukları arasına girmektedir. Böyle düşünmeyen üst ve orta düzey karar mercii yöneticilerin hem içinde için çalıştıkları şirket hem de içinde yaşadıkları dünya aleyhinde davrandıklarını söyleyebiliriz.

Kaynakça

Agenda-21, http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/res_agenda21_00.shtml?utm_source=OldRedirect&utm_medium=redirect&utm_content=dsd&utm_campaign=OldRedirect, Erişim Tarihi:02/09/2012.

Baker, Susan, Kousis, Maria, Richardson, D., ve Young, S., The Politics of Sustainable Development: Theory, Policy and Practice within the European Union, London, Routledge Press, 1997.

Bekiroğlu, Çağlar, Çevresel Yönetim ve Stratejiye Yönelik Yönetici Algı ve Niyetleri: İnşaat Sektöründe Bir Saha Çalışması, Doktora Tezi, GYTE SBE, Gebze, 2011.

Bozdoğan, Recep, Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 50,s. 1011-1026, 2005.

Carson, Rachel Louis, Silent Spring, Houghton Mifflin, Boston, 1962.

Ener, Neriman, Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler, Yeni Yaklaşımlar. V.F. Savaş (Ed). Ankara: Marmara Üniversitesi, Türkiye Ekonomisi Araştırma Merkezi ve Friedrich Naumann Vakfı, 1997.

Greeno, J.L. ve Robinson, S.N., Rethinking Corporate Environmental Management. Columbia Journal of World Business, Fall-Winter, 222–232, 1992.

Güler, Birgül Ayman, Devlette Reform, Kamu Yönetimi Dünyası, Yıl: 4,Sayı: 13, Ocak-Mart 2003, s. 4-25.

Henri, Jean-François, Journeault, Marc, “Eco-Control: The Influence of Management Control Systems on Environmental and Economic Performance”, École de Comptabilité, Université Laval, 2008.

<http://www.denizce.com/ekolayak.asp>, Erişim Tarihi: 10/09/2012.7

<http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=349>, Erişim Tarihi: 10/09/2012.

Judge, W., Douglas, T., "Performance Implications of Incorporating Natural Environmental Issues Into The Strategic Planning Process: An Empirical Assessment", The Journal of Management Studies, 35(2): 241-262, 1998.

Kalafatis, Stavros P., Michael Pollard, Robert East, Markos H. Tsogas,Green Marketing and Ajzen's Theory of Planned Behaviour: A Cross-Market Examination. **Journal Of Consumer Marketing**, 16 (5), 441–460, 1999.

Kaplan, Ayşegül, Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları, Ankara, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Tezler Dizisi: 3, 1999.

Keleş, Ruşen, Can Hamamcı, Çevrebilim, Ankara, İmge Kitabevi,2002.

Mutlu, Ahmet, Ekoloji ve Yönetim Düşüncesi (Toplumsal Ekoloji ve Sürdürülebilir Gelişme Üzerine Bir İnceleme), Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi S.B.E., Ankara, 2005.

Nemli, Esra, Çevreye Duyarlı İşletmecilik ve Türk Sanayiinde Çevre YönetimSistemi Uygulamaları, İSO Yayınları, İstanbul, 2000.

Özesen, Emrah, Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi ve Ambalaj Sanayiinde Bir Uygulama, Marmara Ünivertesi S.B.E., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Pigou, Arthur Cecil, Income, Macmillan, 1920, Erhun Kula, History of Environmental Economic Thought, Routledge, London, 1998.

Pigou, Arthur Cecil, *Wealth and Welfare*, Macmillan, 1912, Erhun Kula, *History of Environmental Economic Thought*, Routledge, London, 1998.

Ponting, Clive *Dünyanın Yeşil Tarihi: Çevre ve Uygarlıkların Çöküşü*, çev. A. Başcı Sander, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayınevi, 2000.

Ramanujam, V., Venkatraman, N., Camillus, J., "Multi-Objective Assessment of Effectiveness of Strategic Planning: A Discriminant Analysis Approach", **Academy of Management Journal**, 29(2): 347-372, 1986.

Reid, David, *Sustainable Development*, Earthscan Publications Ltd., London, 1995.

Schumacher, Ernst Friedrich, *Küçük Güzeldir*, Osman Deniztekin (çev.), 3. Baskı, Cep Kitapları A. Ş., İstanbul, 1995.

Social Accountability International (SAI), SA8000® Abridged Guidance–2008 Standard, February 2011.

Speth, J.G., "The Global Environmental Agenda: Origins and Prospects" in *Comments on Global Environmental Governance: Options and Opportunities*, ed: Esty, D.C., Ivanova, M.H., Yale Center for Environment and Policy, F&E's Publ., U.S.A., 2002.

Stead, W., Stead, J., "An Empirical Investigation of Sustainability Strategy Implementation in Industrial Organizations", *Research in Corporate Social Performance and Policy Supplement*, 1: 43-66, 1995.

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı ve UNDP, *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi-Johannesburg Uygulama Planı*, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı ve UNDP Ortak Yayını, 2002.

TÇV, *Ortak Geleceğimiz*, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, çev. B.Çorakçı, Ankara, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 1991.

TÜBİTAK, *Bilim ve Teknik Dergisi*, Sayı: 419, Ekim-2002

Uzel, Esra, *Küresel Çevresel Yönetişim (İyi Yönetim)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi S.B.E., Ankara, 2006.

WWF, *Living Planet Report Biodiversity, Biocapacity and Development*, 2010.

Yontar, İbrahim Güray, "Sürdürülebilir Çevre ve Ekonomi İçin Bir Araç: Türkiye'de ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Standardı", **Review of Social, Economic & Business Studies**, 9-10 / 477-500, KKTC, 2008.